

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

13.01.2021 Nr. 6-2/23

Uz 12.12.2020

Biedrībai "Stabilitātei - Jā!"

Stabu iela 61 k-2 - 82,
Rīga, Latvija, LV1011

*Par prasību izglītojamiem 1. - 4. klasē
mācību procesa laikā un ārpus tā lietot mutes un deguna aizsegus*

Tiesībsargs ir izvērtējis biedrības "Stabilitātei-Jā!" (turpmāk – biedrība) vēstuli (reģistrēta 15.12.2020. ar Nr.1548), kas adresēta Latvijas Republikas Saeimai un Tiesībsarga birojam. Vēstulē lūgts izvērtēt prasības samērīgumu izglītojamiem 1.-4. klasē mācību procesa laikā un ārpus tā lietot mutes un deguna aizsegus; pārskatīt minēto prasību, no tās atsakoties; gadījumā, ja no minētās prasības neatsakās, tad nodrošināt bērniem attālinātās mācības, nodrošinot vienam no bērna vecākiem pabalstu EUR 842 apmērā.

Vēršu uzmanību uz to, ka Saeima 2020.gada 21.decembrī, pamatojoties uz 17 322 Latvijas pilsoņu kolektīvo iesniegumu "Ļausim bērniem skolā brīvi elpot", pieņēma lēmumu "uzdot Ministru kabinetam atkārtoti izvērtēt Ministru kabineta 2020.gada 6.novembra rīkojuma Nr.655 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.13.2.2.apakšpunkta prasību izglītojamiem 1.-4. klasē mācību procesa laikā un ārpus tā lietot mutes un deguna aizsegus. Balstoties uz ekspertu viedokli, izvērtējams attiecīgās vecuma grupas saslimstības īpatsvars un ietekme uz slimības izplatību, ietekme uz izglītības procesu, kā arī ierobežojuma samērīgums un iespaids uz sabiedrības atbalstu vīrusa ierobežošanas pasākumu kopumam." Ministru kabinetā 2021.gada 12.janvārī ir izskatīts Veselības ministrijas izstrādātais izvērtējums par prasību izglītojamiem 1.–4.klasē mācību procesa laikā un ārpus tā lietot mutes un deguna aizsegus.

Ievērojot to, ka pieņemt, grozīt un atcelt lēmumus, kas attiecas uz Covid-19 izplatības samazināšanu noteiktajiem ierobežojumiem, tostarp prasību izglītojamiem 1.-4. klasē mācību procesa laikā un ārpus tā lietot mutes un deguna aizsegus, ir Ministru kabineta un Saeimas kompetencē, tiesībsargs sniedz viedokli tikai par šīs prasības samērīgumu.

Satversmes tiesa savā 2020.gada 11.decembra spriedumā lietā Nr.2020-26-0106 par atsevišķu ar Covid-19 izplatību samazināšanu ieviesto ierobežojumu atbilstību

Satversmei noteica¹, ka valdības noteikto pamattiesību ierobežojumu leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Lai noteiktu, vai ieviestie ierobežojumi atbilst Satversmei, ir jāvērtē ierobežojošo normu samērīgumu ar leģitīmo mērķi. Proti, ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska.

Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas speciālisti attiecībā uz jautājumu par prasību bērniem nesāt maskas atzinuši, ka šobrīd, kad vīrusa izplatība ir būtiski palielinājusies, masku nēsāšana bērniem ir ļoti svarīga tālākai Covid-19 slimības izplatības ierobežošanai. Masku nēsāšana nerada negatīvas sekas valkātāju veselībai, pilnīgi pretēji – tā pasargā ne tikai no Covid-19, bet arī no citiem slimību ierosinātājiem. Kaut arī bērni ar Covid-19 slimo daudz vieglāk nekā pieaugušie, viņi var būt tā izplatīšanas avots, tāpēc, pieaugot saslimstības rādītājiem valstī, ir jāizturas ar sapratni pret drošības pasākumiem. Distancēšanās un masku valkāšana ir, lai mūs visus pasargātu, nevis ierobežotu mūsu brīvību.²

Tiesībsargs pievienojas speciālistu paustajam, ka, ja bērnu motivē, ka masku lietošana ir norma, viņš to ļoti vienkārši pieņem, jo bērniem nav to aizspriedumu, kādi šajā ziņā mēdz būt pieaugušajiem. Bērni ļoti kopē pieaugušo rīcību un spēj to labi iemācīties. Būtībā tas, cik sekmīga būs masku lietošana mazajās klasēs, ir atkarīgs no pieaugušajiem, nevis no bērniem.

Līdz ar to, tiesībsarga ieskatā, prasība bērniem valkāt maskas, tostarp 1.-4.klases skolēniem mācību procesa laikā un ārpus tā, ir piemērota leģitīmā mērķa (vīrusa izplatības mazināšana) sasniegšanai; ir samērīga, ņemot vērā, ko iegūst sabiedrība kopumā no šī ierobežojuma, jo indivīdam (bērnam) nodarītais kaitējums nav pierādīts un konstatējams.

Jautājumā par to, vai mērķi (vīrusa izplatības mazināšana) nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda (bērnu) pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, tiesībsarga ieskatā šajā jautājumā pastāv tikai divi risinājumi/pieejas: visu drošības prasību ievērošana, notiekot mācībām klātienē, vai arī attālinātās mācības. Tiesībsarga ieskatā, mācības attālinātajā režīmā ir ierobežojošāks līdzeklis, nekā mutes un deguna aizsegu lietošana, mācoties klātienē.

Eiropas Komisija ir sagatavojusi apskatu, vērtējot iespējamās COVID-19 infekcijas izplatības sekas uz bērnu izglītību. Ziņojumā vērtēti tiešie un netiešie veidi, kā pandēmija ir ietekmējusi bērnu mācību sasniegumus. Galvenie pētījuma secinājumi ir šādi³:

- 1) Paredzams vispārējs skolēnu izglītības līmeņa kritums – lai arī tiešsaistes mācībām (attālinātajām mācībām) ir liels potenciāls, tās efektivitāte balstās uz skolēnu un skolotāju iepriekšējo sagatavošanos, mācīšanās platformu un metožu iepriekšēju kvalitātes pārbaudi.
- 2) Skolēnu mācību rezultāti var būt atkarīgi no individuāliem ģimenes sociālekonomiskajiem apstākļiem. Skolēni ar nelabvēlīgākiem ģimenes apstākļiem

¹ Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/05/2020-26-0106_Spriedums.pdf#search=

² Pieejams: <https://www.bkus.lv/lv/content/bernu-slimnिकास-arsti-masku-nesasana-berniem-ir-drosa-un-nepieciessama>

³ Pieejams: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121071/jrc121071.pdf>

varētu piedzīvot ievērojamāku mācību rezultātu pasliktināšanos, nekā skolēni ar labvēlīgākiem ģimenes apstākļiem. Būtiska ir vecāku spēja iesaistīties bērna mācībās, bērna nodrošināšanu ar nepieciešamiem tehnoloģiju rīkiem, atbilstošu mācību vietu un vidi, tai skaitā ēdināšanu, utt.

- 3) Ārkārtējās situācijas apstākļos var palielināties arī nevienlīdzība sociālajās un emocionālajās iemaņās. Bērni, kas dzīvo nelabvēlīgākos apstākļos, visdrīzāk piedzīvos lielāku psiholoģisku stresu, atrodoties ilgstoši mājās, nekā bērni ar labvēlīgākiem ģimenes apstākļiem, kā arī viņiem būs pieejams mazāk resursu, lai uzlabotu sociālos un emocionālos aspektus, kas rodas ģimenēm, ilgstoši pavadot laiku izolācijā, ierobežotiem telpā.
- 4) COVID – 19 laikā radītās sekas bērnu izglītošanā nebūs īstermiņa, bet atstās ilgtermiņa ietekmi uz bērniem un viņu nākotnes izglītības un darba potenciālu.

Ņemot vērā, ka nav zinātniski medicīnisku pierādījumu tam, ka mutes un deguna aizsegu lietošana ietekmē un kaitē bērnu veselībai, ko arī apliecina vadošie pediatri un infektologi Latvijā un pasaulē, taču ir veikti pētījumi, kas ticami pierāda, ka mācības ārkārtējā situācijā tikai attālinātajā režīmā ilgtermiņā būtiski ietekmēs bērnu izglītības rezultātus, tiesībsargs uzskata, protams, vērtējot vīrusa izplatības intensitāti un situāciju kopumā, ka pēc iespējas jānodrošina mācības klātienē, it īpaši jaunāko klašu skolēniem. Izglītības iestādēs jāievēro visas valstī noteiktās drošības prasības un ierobežojumi, tostarp arī lietot mutes un deguna aizsegu mācību procesā un ārpus tā.

Papildus jautājumā par izplatītāko mītu par masku valkāšanu atspēkojumu aicinām iepazīties ar pieejamo informāciju ASV Džona Hopkina Bērnu institūta mājaslapā.⁴

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

⁴ Pieejams: <https://www.hopkinsallchildrens.org/ACH-News/General-News/Myths-about-Masks-and-Other-Coronavirus-Facial-Cov>